

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

11. juuni 2024*

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Ühine varjupaigapoliitika – Direktiiv 2011/95/EL – Pagulasseisundi saamise tingimused – Artikli 2 punktid d ja e – Tagakiusamise põhjused – Artikli 10 lõike 1 punkt d ja lõige 2 – „Teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumine“ – Artikkel 4 – Faktide ja asjaolude individuaalne hindamine – Direktiiv 2013/32/EL – Artikli 10 lõige 3 – Rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamise nõuded – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 24 lõige 2 – Lapse huvid – Kindlakstegemine – Alaealised kolmanda riigi kodanikud, kes liikmesriigis elamise tõttu määratlevad ennast lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest

Kohtuasjas C-646/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenboschi (Haagi esimese astme kohus, 's-Hertogenboschi kohtumaja, Madalmaad) 22. oktoobri 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 25. oktoobril 2021, menetluses

K,

L

versus

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident L. Bay Larsen, kodade presidendid A. Arabadjiev, C. Lycourgos, E. Regan, F. Biltgen ja N. Piçarra (ettekandja), kohtunikud P. G. Xuereb, L. S. Rossi, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, I. Ziemele ja J. Passer,

kohtujurist: A. M. Collins,

kohtusekretär: ametnik A. Lamote,

arvestades kirjalikku menetlust ja 18. aprilli 2023. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– K ja L, esindajad: *advocaten* B. W. M. Toemen ja Y. E. Verkouter, keda abistas ekspert S. Rafi,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

- Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman, A. Hanje ja A. M. de Ree,
- Tšehhi valitsus, esindajad: L. Halajová, M. Smolek ja J. Vláčil,
- Kreeka valitsus, esindajad: M. Michelogiannaki ja T. Papadopoulou,
- Hispaania valitsus, esindajad: A. Gavela Llopis ja A. Pérez-Zurita Gutiérrez,
- Prantsuse valitsus, esindajad: A.-L. Desjonquères ja J. Illouz,
- Ungari valitsus, esindajad: Zs. Biró-Tóth ja M. Z. Fehér,
- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Azéma ja F. Wilman,

olles 13. juuli 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 24 lõiget 2 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT 2011, L 337, lk 9), artikli 10 lõike 1 punkti d ja lõiget 2.
- 2 Taotlus on esitatud ühelt poolt K ja L-i ning teiselt poolt Staatssecretaris van Justitie en Veiligheidi (justiits- ja julgeolekuküsimuste riigisekretär, Madalmaad) vahelises kohtuvaidluses selle üle, et viimane jättis nende korduvad rahvusvahelise kaitse taotlused rahuldamata.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

Genfi konventsioon

- 3 Genfis 28. juulil 1951 allkirjastatud pagulasseisundi konventsiooni (*United Nations Treaty Series*, 189. kd, lk 150, nr 2545 (1954)), mis jõustus 22. aprillil 1954 ja mida on täiendatud New Yorgis 31. jaanuaril 1967 sõlmitud pagulasseisundi protokolliga, mis jõustus 4. oktoobril 1967 (edaspidi „Genfi konventsioon“), artikli 1 punkti A lõike 2 kohaselt „käsitletakse pagulasena isikut, [...] kes [...] põhjendatult kartes tagakiusamist rassi, usu, rahvuse, sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste pärast viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha saada sellelt riigilt kaitset [...]“.

CEDAW

- 4 ÜRO Peaassamblee poolt 18. detsembril 1979 vastu võetud ja 3. septembril 1981 jõustunud konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta (*United Nations Treaty Series*, 1249. kd, nr I-20378, lk 13) (edaspidi „CEDAW“) artikli 1 kohaselt „tähendab mõiste „naiste diskrimineerimine“ mis tahes vahede või erandite tegemist või piiranguid soo järgi, mille eesmärgiks on luua olukord, kus inimõiguste ja põhivabaduste olemasolu naistel tunnistatakse vähem või üldse mitte, kus naistel on vähem võimalusi või puuduvad võimalused kasutada või realiseerida inimõigusi ja põhivabadusi poliitikas, majanduses, sotsiaal-, kultuuri-, tsiviil- või mis tahes muus valdkonnas meeste ja naiste võrdõiguslikkuse alusel olenemata nende perekonnaseisust“.
- 5 Konventsiooni artiklis 3 on sätestatud, et osavõtvad riigid rakendavad kõigis valdkondades, eriti poliitikas, ühiskondlikus elus, majanduses ja kultuuri alal, kõiki vastavaid meetmeid, ka seadusandlikke, et tagada naiste igakülgne areng ja progress, et kindlustada neile meestega võrdsel alustel inimõiguste ja põhivabaduste realiseerimine ja kasutamine.
- 6 Nimetatud konventsiooni artikli 5 kohaselt rakendavad osavõtvad riigid kõiki vastavaid abinõusid, et eelkõige muuta meeste ja naiste käitumise sotsiaalseid ja kultuurilisi mudeleid, et välja juurida eelarvamused ning kaotada tavad ja kogu muu praktika, mis rajanevad ideel, et üks sugu on mittetäisväärtuslik või teisest üle, või ideel, et mehed ja naised peavad täitma stereotüüpseid rolle.
- 7 Konventsiooni artiklite 7, 10 ja 16 kohaselt rakendavad osavõtvad riigid kõiki vastavaid abinõusid, et likvideerida naiste diskrimineerimine riigi poliitilises ja ühiskondlikus elus, hariduse valdkonnas ning kõigis abielu ja perekonnasuhteid puudutavates küsimustes.

Istanbuli konventsioon

- 8 Istanbulis 11. mail 2011 sõlmitud naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsiooni, millele Euroopa Liit kirjutas alla 13. juunil 2017 ja mis kiideti tema nimel heaks nõukogu 1. juuni 2023. aasta otsusega (EL) 2023/1076 (ELT 2023, L 143 I, lk 4) (edaspidi „Istanbuli konventsioon“) ning mis jõustus Euroopa Liidu suhtes 1. oktoobril 2023, artikli 1 kohaselt on konventsiooni eesmärgid eelkõige ühelt poolt kaitsta naisi vägivalla kõigi vormide eest, ennetada naistevastast vägivalda ja perevägivalda, võtta selle eest vastutusele ja likvideerida see ning teiselt poolt aidata kaasa naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimisele ja edendada naiste ja meeste sisulist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste õiguste edendamise kaudu.
- 9 Selle konventsiooni artiklis 3 on täpsustatud, et mõistet „naistevastane vägivald“ tuleb selle konventsiooni tähenduses käsitada kui inimõiguste rikkumist ja naiste diskrimineerimise vormi ning see tähendab kõiki soolise vägivalla akte, mille tulemusena või võimaliku tulemusena tekitatakse naisele füüsilisi, seksuaalseid, psüühilisi või majanduslikke kahjusid või kannatusi, sealhulgas selliste aktidega ähvardamist, sundi või omavolilist vabadusest ilmajätmist, sõltumata sellest, kas see leiab aset avalikult või eraelus.

10 Nimetatud konventsiooni artikli 4 lõikes 2 on ette nähtud:

„Konventsiooniosalised mõistavad hukka naiste diskrimineerimise kõik vormid ning võtavad viivitamata vajalikke seadusandlikke ja muid meetmeid vägivalda ennetamiseks, eriti:

- sõnastades oma riigi põhiseaduses või muudes asjakohastes õigusaktides naiste ja meeste võrdõiguslikkuse põhimõtte ning tagades selle põhimõtte rakendamise tegelikkuses;
- keelustades naiste diskrimineerimise, sealhulgas vajaduse korral sanktsioonide rakendamise kaudu, ning
- tühistades ja kaotades naisi diskrimineerivad seadused ja tavad.“

11 Istanbuli konventsiooni artikkel 60 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Konventsiooniosalised rakendavad seadusandlikke või muid meetmeid tagamaks, et naistevastast soolist vägivalda saaks käsitleda tagakiusamise vormina [Genfi] konventsiooni artikli 1 [punkti] A lõike 2 tähenduses ja tõsise kahju tekitamisena, mis annab aluse täiendavaks/subsidiiaarseks kaitseks.

2. Konventsiooniosalised tagavad, et kõiki [Genfi] konventsioonis sätestatud põhjuseid tõlgendatakse sootundlikult ning et kui tuvastatakse, et kardetav tagakiusamine leiab aset ühel või mitmel nimetatud põhjusel, antakse taotlejale põgeniku staatus vastavalt kohaldatavatele õigusaktidele.

[...]“.

Liidu õigus

Direktiiv 2011/95

12 Direktiivi 2011/95 põhjendused 4, 16, 18 ja 30 on järgmised:

„(4) Genfi konventsioon ja protokoll moodustavad pagulaste kaitse rahvusvahelise õigusraamistiku nurgakivi.

[...]

(16) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ning järgitakse iseäranis [hartas] tunnustatud põhimõtteid. Eelkõige püütakse käesoleva direktiiviga tagada varjupaigataotlejate ja nendega kaasas olevate pereliikmete inimväärikuse ja varjupaigaõiguse austamine ning edendada kõnealuse harta artiklite 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 ja 35 kohaldamist ja seetõttu tuleks sellest lähtuda ka direktiivi rakendamisel.

[...]

(18) Vastavalt 1989. aasta ÜRO lapse õiguste konventsioonile peaksid liikmesriigid käesoleva direktiivi rakendamisel silmas pidama eelkõige lapse huve. Lapse huvide hindamisel peaksid liikmesriigid eeskätt võtma nõuetekohaselt arvesse perekonna ühtsuse, alaealise heaolu ja sotsiaalse arengu, turvalisuse ja ohutuse kaalutlusi ning alaealise arvamust vastavalt tema vanusele ja küpsusele.

[...]

(30) Sama vajalik on kehtestada mõiste „teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumine“ kui tagakiusamise põhjuse ühine määratlus. Teatava sotsiaalse rühma määramisel tuleks piisavalt tähelepanu pöörata taotleja sooga seotud küsimustele, sealhulgas soolisele identiteedile ja seksuaalsele orientatsioonile, mis võivad olla seotud teatavate seaduspäraste traditsioonide ja tavadega, mille tagajärjeks on näiteks suguelundite moonutamine, sunniviisiline steriliseerimine või abort, kuivõrd need on seotud taotleja põhjendatud tagakiusamishirmuga.“

13 Nimetatud direktiivi artikkel 2 „Mõisted“ on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) „rahvusvaheline kaitse“ – punktides e ja g määratletud pagulasseisund ja täiendava kaitse seisund;

[...]

d) „pagulane“ – kolmanda riigi kodanik, kes põhjendatud kartuse tõttu rassilise, usulise, rahvusl, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumisel põhineva tagakiusamise ees viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ja ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla, või kodakondsuseta isik, kes samadel põhjustel, nagu eespool nimetatud, viibides väljaspool varasemat alalist elukohariiki ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha sinna tagasi pöörduda, ja kelle suhtes ei kohaldata artiklit 12;

e) „pagulasseisund“ – kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku tunnustamine pagulasena liikmesriigi poolt;

[...]

i) „taotleja“ – kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse, mille kohta ei ole lõplikku otsust veel tehtud;

[...]

k) „alaealine“ – alla 18aastane kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik;

[...]

n) „päritoluriik“ – kodakondsusjärgne riik (kodakondsusjärgsed riigid) või kodakondsuseta isikute puhul varasem alaline elukohariik (-riigid).“

14 Direktiivi II peatükis „Rahvusvahelise kaitse taotluste hindamine“ paiknevas artiklis 4 „Faktide ja asjaolude hindamine“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid võivad pidada taotleja kohuseks esitada niipea kui võimalik kõik andmed, mis on vajalikud rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendamiseks. Koostöös taotlejaga on liikmesriigi kohus hinnata taotluse asjaomaseid andmeid.

2. Lõikes 1 osutatud andmed on taotleja avaldused ning kõik taotleja käsutuses olevad dokumendid taotleja vanuse, tausta, sealhulgas asjaomaste sugulaste tausta, isiku, kodakondsus(t)e, varasema elukohariigi/-riikide ja aadressi, varasemate varjupaigataotluste ja reisimarsruutide kohta, reisidokumendid ning rahvusvahelise kaitse taotlemise põhjused.

3. Rahvusvahelise kaitse taotlus vaadatakse läbi individuaalselt ning selle käigus arvestatakse järgmist:

a) kõik asjaomased faktid, mis on seotud päritoluriigiga taotluse kohta otsuse tegemise ajal, sealhulgas päritoluriigi õigusnormid ja nende kohaldamise viis;

[...]

c) taotleja individuaalne seisund ja isiklikud asjaolud, sealhulgas sellised tegurid nagu taust, sugu ja vanus, et hinnata, kas taotleja suhtes toime pandud või võimalikud teod võiksid taotleja isiklikest asjaoludest lähtudes osutada tagakiusamiseks või tekitada suurt kahju;

[...]

5. Kui liikmesriigid kohaldavad põhimõtet, mille kohaselt on taotleja kohustatud põhjendama rahvusvahelise kaitse taotlust, ja kui taotleja avalduste üksikasju ei toeta dokumentaalsed või muud tõendid, ei vaja need üksikasjad kinnitamist, kui on täidetud järgmised tingimused:

[...]

c) taotleja avaldused on osutunud loogiliseks ja usutavaks [...]

[...]

e) taotleja üldine usaldusväärsus on kindlaks tehtud.“

15 Sama direktiivi artikli 9 „Tagakiusamine“ lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Selleks et tegu peetaks tagakiusamiseks Genfi konventsiooni artikli 1 punkti A tähenduses, peab tegu

a) olema olemuse või kordumise poolest piisavalt tõsine, et see kujutaks endast põhiliste inimõiguste rasket rikkumist, eelkõige nende õiguste rikkumist, mille suhtes ei saa teha [Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud] Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 15 lõike 2 alusel erandit, või

b) olema kogum mitmesugustest meetmetest, hõlmates inimõiguste rikkumist, mis on piisavalt raske, et mõjutada isikut samal viisil, nagu on nimetatud punktis a.

2. Tagakiusamine vastavalt lõike 1 määratlusele võib muu hulgas esineda järgmisel kujul:

[...]

f) soost lähtuvad või laste vastu suunatud teod.“

16 Direktiivi 2011/95 artiklis 10 „Tagakiusamise põhjused“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid võtavad tagakiusamise põhjuste hindamisel arvesse järgmisi asjaolusid:

[...]

d) rühma käsitatakse teatava sotsiaalse rühmana, kui eelkõige

- selle rühma liikmetel on ühine sünnipärane tunnus või ühine taust, mida ei saa muuta, või ühine tunnus või veendumus, mis on nende identiteedis või teadvuses nii fundamentaalne, et inimest ei tohiks sundida sellest lahti ütlema, ning
- sellel rühmal on asjaomases riigis selgesti eristuv identiteet, kuna ümbritsev ühiskond tajub seda erinevana.

[...] Soolisi aspekte, sealhulgas soolist identiteeti, võetakse nõuetekohaselt arvesse teatavasse sotsiaalsesse rühma kuuluvuse või asjaomase rühma tunnuste määramisel;

[...]

2. Hinnates, kas taotlejal on põhjendatud tagakiusamishirm, on tähtsusetu, kas taotlejal on tegelikult olemas tagakiusamist ajendav [...] sotsiaalne [...] omadus, tingimusel et sellise omaduse omistab taotlejale tagakiusaja.“

17 Direktiivi VII peatükis „Rahvusvahelise kaitse sisu“ asuva artikli 20 lõigetes 3 ja 5 on sätestatud:

„3. Käesoleva peatüki rakendamisel võtavad liikmesriigid arvesse haavatavate isikute, nagu alaealiste, saatjata alaealiste, [...] alaealiste lastega üksikvanemate [...] konkreetset olukorda.

[...]

5. Liikmesriigid peavad käesoleva peatüki alaealistega seotud sätteid kohaldades silmas eelkõige lapse huve.“

Direktiiv 2013/32/EL

18 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT 2013, L 180, lk 60) artikli 2 punktis q on „korduv taotlus“ määratletud kui „täiendav rahvusvahelise kaitse taotlus, mis esitatakse pärast eelmise taotluse kohta lõpliku otsuse tegemist [...]“.

19 Direktiivi artikli 10 „Taotluste läbivaatamise nõuded“ lõikes 3 on ette nähtud:

„Liikmesriigid tagavad, et menetlevad ametiasutused võtavad rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse vastu pärast taotluse asjakohast läbivaatamist. Sel eesmärgil tagavad liikmesriigid, et:

- a) taotlused vaadatakse läbi ja otsused tehakse individuaalselt, objektiivselt ja erapooletult;
- b) täpset ja ajakohast teavet üldise olukorra kohta taotleja päritoluriigis [...] hangitakse erinevatest allikatest, nagu [Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiametilt (EASO)] ja ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametilt (UNHCR) ning asjakohastelt rahvusvahelistelt inimõiguste organisatsioonidelt, ning et selline teave on kättesaadav taotluste läbivaatamise ja otsuste vastuvõtmise eest vastutavatele töötajatele;

[...]

- d) taotluste läbivaatamise ja otsuste vastuvõtmise eest vastutavatel töötajatel on võimalus küsida vajaduse korral ekspertidelt nõu konkreetsetes küsimustes, nagu meditsiinilised, kultuurilised, usulised, lastega seotud ja sooküsimused.“

20 Nimetatud direktiivi artikli 14 lõike 1 neljandas lõigus on sätestatud, et „[l]iikmesriigid võivad määrata siseriiklike õigusaktidega kindlaks juhtumid, mille korral alaealisele antakse võimalus isiklikuks vestluseks“.

21 Sama direktiivi artikli 15 lõikes 3 on ette nähtud:

„Liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid, et tagada isikliku vestluse toimumine tingimustes, kus taotlejatel on võimalus põhjalikult põhjendada oma taotlust. Selleks liikmesriigid:

[...]

- e) tagavad, et alaealistega peetav vestlus viiakse läbi viisil, mis on laste puhul asjakohane.“

22 Direktiivi 2013/32 artikli 40 „Korduv taotlus“ lõikes 2 on ette nähtud:

„Selleks et teha artikli 33 lõike 2 punkti d kohane otsus rahvusvahelise kaitse taotluse vastuvõetavuse kohta, tuleb korduvate rahvusvahelise kaitse taotluste puhul esmalt kontrollida, kas on tuvastatud või kas taotleja on esitanud uusi dokumente või tõendeid, mis aitavad kindlaks teha, kas taotlejat on võimalik käsitada rahvusvahelise kaitse saamise kriteeriumidele vastava isikuna [direktiivi 2011/95] alusel.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

23 Põhikohtuasja kaebajad K ja L on kaks õde, kes on Iraagi kodanikud ja kes on sündinud vastavalt 2003. ja 2005. aastal. Nad saabusid Madalmaadesse 2015. aastal koos oma vanemate ja tädiga. Sellest ajast peale on nad seal katkematult elanud. Nende vanemad esitasid 7. novembril 2015 enda ning K ja L-i nimel varjupaigataotlused, mis jäeti 17. veebruaril 2017 rahuldamata. Need rahuldamata jätmise otsused jõustusid 2018. aastal.

- 24 K ja L esitasid 4. aprillil 2019 korduvad taotlused direktiivi 2013/32 artikli 2 punkti q tähenduses, mis jäeti justiits- ja julgeolekuküsimuste riigisekretäri 21. detsembri 2020. aasta otsustega ilmselge põhjendamata tõttu rahuldamata. Nende rahuldamata jätmise otsuste vaidlustamiseks väitsid K ja L eelotsusetaotluse esitanud kohtus, rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenboschis (Haagi esimese astme kohus, 's-Hertogenboschi kohtumaja, Madalmaad), et tulenevalt pikaajalisest elamisest Madalmaades on nad üle võtnud eakaaslaste töekspidamised, väärtushinnangud ja käitumisnormid ning et nad on seega „läänestunud“. Seetõttu leiavad nad, et neil kui noortel naistel on võimalus teha ise enda elu ja tulevikku kujundavaid valikuid, eelkõige mis puudutab suhtlemist meessoost isikutega, abiellumist, õpinguid, tööd ning oma poliitiliste ja usuliste töekspidamiste väljendamist. Nad kardavad, et Iraaki tagasipöördumisel hakatakse neid taga kiusama identiteedi tõttu, mille nad on Madalmaades endale kujundanud ja mida iseloomustab selliste päritoluriigist erinevate töekspidamiste, väärtushinnangute ja käitumisnormide omaks võtmine, mis on muutunud nende identiteedi ja teadvuse seisukohast nii olulisteks, et nad ei saa nendest lahti öelda. Nad väidavad seega kuuluvat „teatavasse sotsiaalsesse rühma“ direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d tähenduses.
- 25 K ja L väidavad veel, et tulenevalt pikaajalisest elamisest Madalmaades on nad selle riigi ühiskonda juurduvad ning nende arengule oleks kahjulik, kui nad peaksid sealt lahkuma. See kahju lisandub kahjule, mida on tekitanud pikaajaline ebakindlus selles liikmesriigis elamisloa saamise suhtes.
- 26 Selles kontekstis küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus esimesena, kuidas tõlgendada mõistet „kuulumine teatavasse sotsiaalsesse rühma“ direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d tähenduses. Ta leiab, et mõiste „läänestumine“ viitab soolisele võrdõiguslikkusele ning täpsemalt naiste õigusele olla kaitstud igasuguse soolise vägivalda eest ja mitte olla sunnitud abielluma, õigusele võtta või mitte võtta omaks mõni veendumus ning õigusele omada poliitilisi arvamusi ja neid väljendada.
- 27 See kohus tuletab meelde, et Raad van State (Madalmaade kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kohtupraktika kohaselt moodustavad „läänestunud naised“ liiga mitmekesise rühma, et neid saaks pidada „teatavasse sotsiaalsesse gruppi“ kuuluvaks direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d tähenduses, ning et riigisisese kohtupraktika kohaselt hinnatakse võimalikku „läänestumist“ kas usutunnistuse või poliitiliste vaadete alusel tagakiusamise põhjusena.
- 28 Teisena on nimetatud kohtul tekkinud küsimus, kuidas tuleb rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamisel võtta arvesse lapse huve, mis on tagatud harta artikli 24 lõikega 2. Ta ei leia liidu õiguses ühtegi viidet selle kohta, kuidas neid huve kindlaks teha.
- 29 Tuletades sellega seoses meelde, et 14. jaanuari 2021. aasta kohtuotsuse Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (saatjata alaealise tagasisaatmine) (C-441/19, EU:C:2021:9, punkt 45) kohaselt tuleb kõikides lastega seotud toimingutes, mida teevad avalik-õiguslikud asutused või eraõiguslikud institutsioonid, seada esikohale lapse huvid vastavalt harta artikli 24 lõikele 2, on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas liidu õigusega on kooskõlas niisugune riigisisene õiguspraktika, mille kohaselt teeb esimesel korral rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse pädev asutus, hinnates üldiselt lapse huve, ning alles teisel korral saab taotleja selliselt tehtud otsust vaidlustada, tõendades konkreetselt, et need huvid nõuavad teistsugust otsust.

- 30 Kolmandana, märkides, et K-le ja L-ile väidetavalt tekkinud kahju, mis tuleneb nende olukorrast Madalmaades tingitud ebakindlusest, ei ole seotud tagakiusamise põhjustega nende päritoluriigis, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamisel nõuavad lapse huvid siiski niisuguse kahju arvessevõtmist, ning kui see on nii, siis kuidas tuleb seda kahju arvesse võtta.
- 31 Neljanda ja viimasena soovib nimetatud kohus teada, kas liidu õigusega on kooskõlas niisugune riigisisene õiguspraktika, mille kohaselt ei ole direktiivi 2013/32 artikli 2 punkti q tähenduses „korduva taotluse“ kohta otsust tegev asutus kohustatud omal algatusel hindama taotleja õigust „tavalistel põhjustel“ riigis elada.
- 32 Neil asjaoludel otsustas rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Haagi esimese astme kohus, 's-Hertogenboschi kohtumaja) menetluse peatada ning esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [direktiivi 2011/95] artikli 10 lõike 1 punkti d tuleb tõlgendada nii, et läänelikke tõekspidamisi, väärtushinnanguid ja käitumisnorme, mille on kolmandate riikide kodanikud üle võtnud tulenevalt sellest, et nad on märkimisväärse osa oma elu sellest etapist, mil kujunes välja nende identiteet, elanud liikmesriigi territooriumil ja võtnud seal piiranguteta osa ühiskonna elust, tuleb pidada ühiseks taustaks, mida ei saa muuta, või sedavõrd olulisteks identiteeditunnusteks, et asjaomaseid isikuid ei saa sundida nendest lahti ütlema?
  2. Kas juhul, kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, tuleb kolmandate riikide kodanikke, kes – olenemata põhjustest – on üle võtnud läänelikud tõekspidamised ja väärtushinnangud, kuna nad on märkimisväärse osa oma elu sellest etapist, mil kujunes välja nende identiteet, tegelikult elanud liikmesriigi territooriumil, pidada „teatava sotsiaalse rühma liikmeteks“ [direktiivi 2011/95] artikli 10 lõike 1 punkti d tähenduses? Kas küsimust, kas tegemist on „teatava sotsiaalse rühmaga, kellel on asjaomases riigis selgesti eristuv identiteet“, tuleb hinnata liikmesriigi seisukohast või tuleb seda koostoimes [direktiivi 2011/95] artikli 10 lõikega 2 tõlgendada nii, et määrav on see, kas välismaalane suudab piisavalt tõendada, et päritoluriigis loetakse teda teatavasse sotsiaalsesse rühma kuuluvaks või vähemasti omistatakse talle päritoluriigis asjaomased tunnused? Kas nõue, et läänestumine võib olla pagulasseisundi andmise alus vaid siis, kui see tuleneb usulistest või poliitilistest põhjustest, on kooskõlas [direktiivi 2011/95] artikliga 10 koostoimes tagasisaatmise lubamatuse põhimõttega ja õigusega varjupaigale?
  3. Kas liikmesriigi õiguspraktika, mille kohaselt kaalub rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsust tegev asutus lapse huve, ilma et ta neid alguses (igas menetluses) konkreetselt kindlaks teeks (või laseks teha), on kooskõlas liidu õigusega ja täpsemalt [harta] artikli 24 lõikega 2 koostoimes harta artikli 51 lõikega 1? Kas sellele küsimusele tuleb vastata teisiti, kui liikmesriik peab läbi vaatama taotluse saada riigis elamise õigus tavalistel põhjustel ja selle taotluse kohta otsuse tegemisel tuleb arvesse võtta lapse huve?
  4. Millisel viisil ja millises rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise staadiumis tuleb harta artikli 24 lõiget 2 arvestades arvesse võtta ja kaaluda lapse huve ning täpsemalt kahju, mis on alaealisele liikmesriigis *de facto* pikaajalisel elamisel tekkinud? Kas seejuures on oluline, kas kõnealune *de facto* elamine liikmesriigis oli seaduslik? Kas rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamisel mõjutavad lapse huvide hindamist asjaolud, et liikmesriik tegi rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse liidu õiguses ette nähtud tähtaja jooksul, et varem kehtestatud

tagasipöördumiskohustust ei ole täidetud ja et liikmesriik on jätnud isiku pärast tagasisaatmisotsuse tegemist välja saatmata, mistõttu sai alaealise viibimine selles liikmesriigis *de facto* jätkuda?

5. Kas liikmesriigi õiguspraktika, mille kohaselt tehakse esmakordsel ja korduval rahvusvahelise kaitse taotlusel vahet sellega, et korduva rahvusvahelise kaitse taotluse puhul ei võeta arvesse tavalisi põhjuseid, on liidu õigusega kooskõlas, arvestades harta artiklit 7 koostoimes harta artikli 24 lõikega 2?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene ja teine küsimus

33. Kõigepealt tuleb märkida, et kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus nimetab eelkõige oma esimeses küsimuses „läänelikke töekspidamisi, väärtushinnanguid ja käitumisnorme, mille on kolmandate riikide kodanikud üle võtnud tulenevalt sellest, et nad on märkimisväärse osa oma elu sellest etapist, mil kujunes välja nende identiteet, elanud liikmesriigi territooriumil ja võtnud seal piiranguteta osa ühiskonna elust“, nähtub eelotsusetaotlusest, et ta peab sisuliselt silmas naiste tegelikku enesemääramist soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest lähtuvalt ning nende soovi gceda võrdset kohtlemist oma igapäevaelus.
34. Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et oma kahe esimese eelotsuse küsimusega, mida võib analüüsida koos, soovib see kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d ja lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et päritoluriigi kodanikest naisi, sealhulgas alaealisi, kelle ühine tunnus on see, et nad on liikmesriigis elamise ajal hakanud end tegelikult määratlema lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest, mis on sätestatud eelkõige ELL artiklis 2, võib päritoluriigis valitsevaid tingimusi arvestades pidada „teatavasse sotsiaalsesse rühma“ kuuluvateks – mis on „tagakiusamise põhjus“, mis võib viia pagulasseisundi tunnustamiseni.
35. Esimesena tuleb märkida, et „pagulane“ on direktiivi 2011/95 artikli 2 punktis d määratletud kui kolmanda riigi kodanik, kes põhjendatud kartuse tõttu rassilise, usulise, rahvusl, poliitilistel vaadatel või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumisel põhineva tagakiusamise ees viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ja ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla. See määratlus kordab Genfi konventsiooni – mis direktiivi põhjenduse 4 kohaselt moodustab „pagulaste kaitse rahvusvahelise õigusraamistiku nurgakivi“ – artikli 1 punkti A lõikes 2 sisalduvat määratlust.
36. Direktiivi 2011/95 sätteid ei tule seega tõlgendada mitte ainult direktiivi üldist ülesehitust ja eesmärki arvestades, vaid ka kooskõlas Genfi konventsiooni ja teiste ELTL artikli 78 lõikes 1 viidatud asjakohaste lepingutega. Nende lepingute hulka kuuluvad muu hulgas ka Istanbuli konventsioon ja CEDAW (16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivalla ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punktid 37 ja 44–47).
37. Nagu on kinnitatud Istanbuli konventsiooni artiklites 1 ja 3 ning artikli 4 lõikes 2, tähendab sooline võrdõiguslikkus eelkõige iga naise õigust olla kaitstud igasuguse soolise vägivalla eest, õigust mitte olla sunnitud abielluma, õigust võtta mõni usutunnistus omaks või mitte, õigust omada poliitilisi arvamusi ja neid väljendada ning õigust teha ise enda elu kujundavaid otsuseid – eelkõige mis puudutab haridust, ametialast karjääri või avalikus elus osalemist. Sama kehtib ka CEDAW artiklite 3, 5, 7, 10 ja 16 kohta.

- 38 Lisaks tuleb direktiivi 2011/95 põhjenduse 16 kohaselt tõlgendada selle direktiivi sätteid kooskõlas hartas tunnustatud õigustega, kusjuures harta kohaldamise edendamise on selle direktiivi eesmärk ja harta artikli 21 lõikes 1 on keelatud igasugune diskrimineerimine, sealhulgas diskrimineerimine soo tõttu (vt selle kohta 13. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Bundesrepublik Deutschland (Palestiina päritolu kodakondsuseta isiku pagulasseisund), C-507/19, EU:C:2021:3, punkt 39, ja 9. novembri 2023. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (mõiste „suur kahju“), C-125/22, EU:C:2023:843, punkt 60).
- 39 Teisena on direktiivi 2011/95 artikli 10 lõikes 1 iga viie tagakiusamise põhjuse puhul, mis võivad selle direktiivi artikli 2 punkti d kohaselt viia pagulasseisundi andmiseni, loetletud asjaolud, mida liikmesriigid peavad arvesse võtma.
- 40 Mis puudutab täpsemalt põhjust „teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumine“, siis tuleneb direktiivi artikli 10 lõike 1 punkti d esimesest lõigust, et rühma käsitatakse „teatava sotsiaalse rühmana“, kui on täidetud kaks kumulatiivset tingimust. Esiteks peab asjaomase rühma liikmetel olema vähemalt üks kolmest järgmisest identifitseerimistunnusest, nimelt „ühine sünnipärane tunnus“ või „ühine taust, mida ei saa muuta“, või „ühine tunnus või veendumus, mis on nende identiteedis või teadvuses nii fundamentaalne, et inimest ei tohiks sundida sellest lahti ütlema“. Teiseks peab sellel rühmal olema päritoluriigis „selgesti eristuv identiteet, kuna ümbritsev ühiskond tajub seda erinevana“ (16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivalda ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punkt 40).
- 41 Lisaks on nimetatud artikli 10 lõike 1 punkti d teises lõigus muu hulgas täpsustatud, et „[s]oolisi aspekte, sealhulgas soolist identiteeti, võetakse nõuetekohaselt arvesse teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumise või asjaomase rühma tunnuste määramisel“. Seda sätet tuleb tõlgendada koostoimes direktiivi 2011/95 põhjendusega 30, mille kohaselt võib sooline identiteet olla seotud teatavate seaduspäraste traditsioonide või tavadega (16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivalda ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punkt 41).
- 42 Mis puudutab esimest „teatava sotsiaalse rühma“ tuvastamise tingimust, mis on ette nähtud direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d esimese lõigu esimeses taandes, st et isikul on vähemalt üks kolmest selles sättes nimetatud identifitseerimistunnusest, siis on Euroopa Kohus juba otsustanud, et asjaolu, et isik on naissoost, on sünnipärane tunnus ja seega selle tingimuse täitmiseks piisav (16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivalda ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punkt 49).
- 43 Lisaks võivad nimetatud tingimust täita ka naised, kellel on täiendav ühine tunnus, näiteks mõni muu sünnipärane tunnus või ühine taust, mida ei saa muuta, näiteks eriline perekondlik olukord, või tunnus või veendumus, mis on nende identiteedis või teadvuses nii fundamentaalne, et neid naisi ei tohiks sundida sellest lahti ütlema (vt selle kohta 16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivalda ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punkt 50).
- 44 Seega, ühelt poolt, nagu märgib kohtujurist oma ettepaneku punktis 34, kuna naise tegelik enesemääratlemine lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest eeldab soovi kogeda võrdset kohtlemist oma igapäevaelus, siis tähendab see, et naisel peab olema võimalik teha oma elus vabalt valikuid, eelkõige mis puudutab haridust ja ametialast karjääri, avalikus elus osalemise ulatust ja laadi, võimalust saavutada majanduslik sõltumatus väljaspool kodu töötades, otsust elada üksi või perega ning partneri valikut, mis on inimese identiteedi seisukohast fundamentaalsed valikud.

Neil asjaoludel võib kolmanda riigi kodaniku tegelikku enesemääratlust lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest pidada „tunnuseks või veendumuseks, mis on identiteedis või teadvuses nii fundamentaalne, et isikut ei tohiks sundida sellest lahti ütlema“. Sellega seoses ei oma tähtsust asjaolu, et see kodanik ei moodusta rühma koos teiste kolmandate riikide kodanikega või kõigi naistega, kes määratlevad ennast sellest põhiväärtusest lähtuvalt.

- 45 Teiselt poolt võib asjaolu, et kolmandate riikide kodanikest noored naised on elanud vastuvõtva liikmesriigi territooriumil oma elu selle etapi, mil kujuneb välja inimese identiteet, ning et selle riigis elamise ajal on nad hakanud ennast tegelikult määratlema soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest lähtuvalt, pidada „ühiseks taustaks, mida ei saa muuta“, direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d esimese lõigu esimese taande tähenduses.
- 46 Seega tuleb tõdeda, et need naised, sealhulgas alaealised, vastavad esimesele „teatava sotsiaalse grupi“ tuvastamise tingimusele direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d esimese lõigu esimese taande tähenduses.
- 47 Selle direktiivi artikli 10 lõike 2 kohaselt peab pädev riigiasutus veenduma, et teatavasse sotsiaalsesse gruppi kuulumisega seotud omadus omistatakse asjaomasele isikule tema päritoluriigis direktiivi artikli 2 punkti n tähenduses isegi juhul, kui sellel isikul niisugust tunnust tegelikult ei ole.
- 48 Mis puudutab teist „teatava sotsiaalse rühma“ tuvastamise tingimust, mis on ette nähtud sama direktiivi artikli 10 lõike 1 punkti d esimese lõigu teises taandes ja mis viitab selle rühma „selgesti eristuvale identiteedile“ päritoluriigis, siis tuleb tõdeda, et ümbritsev ühiskond võib naisi tajuda erinevana ja neil võib olla selles ühiskonnas selgesti eristuv identiteet, eelkõige nende päritoluriigis kehtivate sotsiaalsete või moraalsete normide või õigusnormide tõttu (16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivalla ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punkt 52).
- 49 Teine tuvastamise tingimus on täidetud ka nende naiste puhul, kellel on niisugune täiendav ühine tunnus nagu soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest lähtuv tegelik identifitseerimine, kui nende päritoluriigis kehtivad sotsiaalsed või moraalsed normid või õigusnormid toovad tagajärjena kaasa selle, et ühise tunnuse tõttu tajub ümbritsev ühiskond naisi erinevatena (vt selle kohta 16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivalla ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punkt 53).
- 50 Selles kontekstis tuleb täpsustada, et asjaomase liikmesriigi pädevate asutuste ülesanne on kindlaks teha, milline ümbritsev ühiskond on kõnealuse sotsiaalse rühma olemasolu hindamisel asjakohane. See ühiskond võib kokku langeda kogu rahvusvahelise kaitse taotleja päritoluriigiks oleva kolmanda riigiga või olla piiratum, näiteks osa kõnealuse kolmanda riigi territooriumist või elanikkonnast (16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivalla ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punkt 54).
- 51 Sellest järeldub, et naisi, sealhulgas alaealisi, kelle ühine tunnus on see, et nad on liikmesriigis elamise ajal hakanud end tegelikult identifitseerima lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest, võib päritoluriigis valitsevaid tingimusi arvestades pidada „teatavasse sotsiaalsesse rühma“ kuuluvaks direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d tähenduses.

- 52 Võttes arvesse eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlusi, on samuti oluline selgitada, et nende naiste tegelik enesemääratlemine lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest ei pea olema poliitilise või usulise iseloomuga, et selle alusel saaks tunnustada tagakiusamise põhjuse esinemist kõnealuse sätte tähenduses. Sellegipoolest võib niisugust enesemääratlemist olenevalt olukorrast käsitada ka usul või poliitilistel vaadetel põhineva tagakiusamise põhjusena.
- 53 Kolmandana, mis puudutab rahvusvahelise kaitse taotluse, sealhulgas „korduva taotluse“ hindamist, mis põhineb teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumisel kui tagakiusamise põhjusel, siis peavad pädevad riigiasutused kontrollima, nagu nõuab direktiivi 2011/95 artikli 2 punkt d, kas isik, kes tugineb sellele tagakiusamise põhjusele, kardab põhjendatult selle kuulumise tõttu oma päritoluriigis tagakiusamist selle direktiivi artikli 9 lõigete 1 ja 2 tähenduses (vt selle kohta 16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivalda ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punkt 59).
- 54 Niisuguse hindamise käigus peab pädev riigiasutus esiteks arvesse võtma, et – nagu on täpsustatud selle direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis f – tagakiusamine Genfi konventsiooni artikli 1 punkti A tähenduses võib muu hulgas esineda „soost lähtuva“ teo kujul.
- 55 Sellega seoses tuleb ühelt poolt märkida, et Istanbuli konventsiooni artikli 60 lõikes 1 on sätestatud, et naistevastast soolist vägivalda – mida tuleb selle konventsiooni artikli 3 kohaselt käsitada kui inimõiguste rikkumist ja naiste diskrimineerimise vormi – tuleb käsitada tagakiusamise vormina Genfi konventsiooni artikli 1 punkti A lõike 2 tähenduses. Teiselt poolt kohustab artikli 60 lõige 2 konventsiooniosalisi tagama, et kõiki Genfi konventsioonis sätestatud tagakiusamise põhjuseid, sealhulgas teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumisest tulenevat tagakiusamise põhjust, tõlgendatakse sootundlikult.
- 56 Teiseks võivad liikmesriigid direktiivi 2011/95 artikli 4 lõike 1 kohaselt pidada taotleja kohuseks esitada niipea kui võimalik kõik andmed, mis on vajalikud rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendamiseks. Sellegipoolest peavad liikmesriikide ametiasutused vajaduse korral tegema taotlejaga aktiivset koostööd, et teha kindlaks ja täiendada taotluse asjakohaseid andmeid (vt selle kohta 3. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Secretary of State for the Home Department (Palestiina päritolu kodakondsuseta isiku pagulasseisund), C-349/20, EU:C:2022:151, punkt 64). Lisaks, kui liikmesriigid kasutavad neile selle sättega antud õigust, on artikli 4 lõikes 5 veel ette nähtud, et kui taotleja avalduste üksikasju ei toeta dokumentaalsed või muud tõendid, ei vaja need üksikasjad kinnitamist, kui on täidetud lõikes 5 sätestatud kumulatiivsed tingimused. Nende tingimuste hulgas on taotleja avalduste loogilisus ja usutavus ning taotleja üldine usaldusväarsus (vt selle kohta 21. septembri 2023. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (poliitilised vaated vastuvõtvast liikmesriigis), C-151/22, EU:C:2023:688, punkt 44).
- 57 Euroopa Kohus on sellega seoses täpsustanud, et rahvusvahelise kaitse taotleja avaldused on siiski vaid lähtepunktiks faktide ja asjaolude hindamise menetluses, mille viivad läbi pädevad ametiasutused, kellel on teatavat liiki dokumentidega tutvumiseks sageli paremad võimalused kui taotlejal (vt selle kohta 22. novembri 2012. aasta kohtuotsus M., C-277/11, EU:C:2012:744, punktid 65 ja 66; 19. novembri 2020. aasta kohtuotsus Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (sõjaväeteenistus ja varjupaik), C-238/19, EU:C:2020:945, punkt 52, ja 9. novembri 2023. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (mõiste „suur kahju“), C-125/22, EU:C:2023:843, punkt 47).

- 58 Seega oleks direktiivi 2011/95 artikliga 4 vastuolus järeldada, et üksnes taotleja peab tingimata esitama kõik andmed, mis on vajalikud, et põhjendada rahvusvahelise kaitse taotlust ning eelkõige ühelt poolt asjaolu, et teda võib tema päritoluriigis tajuda teatavasse sotsiaalsesse rühma kuuluvana selle direktiivi artikli 10 lõike 1 tähenduses, ja teiselt poolt asjaolu, et tal on selles riigis oht olla sel põhjusel taga kiusatud (vt selle kohta 19. novembri 2020. aasta kohtuotsus Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (sõjaväeteenistus ja varjupaik), C-238/19, EU:C:2020:945, punktid 54 ja 55).
- 59 Kolmandaks, vastavalt direktiivi 2011/95 artikli 4 lõikele 3 peab taotleja tagakiusamiskartuse põhjendatuse hindamine pädevate riigiasutuste poolt olema individuaalne ning see tuleb läbi viia igal üksikjuhul tähelepanelikult ja ettevaatlikult, tuginedes üksnes faktide ja asjaolude konkreetsele hindamisele, et teha kindlaks, kas tuvastatud faktid ja asjaolud kujutavad endast niisugust ohtu, et asjaomane isik võib põhjendatult karta, et tema isiklikku olukorda arvestades võib ta oma päritoluriiki tagasipöördumise korral langeda tegelikult tagakiusamise ohvriks (vt selle kohta 21. septembri 2023. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (poliitilised vaated vastuvõtvast liikmesriigis), C-151/22, EU:C:2023:688, punkt 42, ja 16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivald ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punkt 60).
- 60 Selles kontekstis kohustab direktiivi 2013/32 artikli 10 lõike 3 punkt b liikmesriike tagama ühelt poolt, et otsused rahvusvahelise kaitse taotluse kohta võetakse vastu pärast taotluse asjakohast läbivaatamist, mille käigus hangitakse täpset ja ajakohast teavet üldise olukorra kohta taotleja päritoluriigis erinevatest allikatest, nagu EASO-lt ja UNHCRilt ning asjakohastelt rahvusvahelistelt inimõiguste organisatsioonidelt, ning teiselt poolt, et selline teave on kättesaadav taotluste läbivaatamise ja otsuste vastuvõtmise eest vastutavatele töötajatele.
- 61 Nagu on märgitud UNHCRi rahvusvahelise kaitse suuniste nr 1, mis käsitlevad soolist tagakiusamist Genfi konventsiooni artikli 1 punkti A lõike 2 raames, punkti 36 alapunktis x, tuleb pädevatel riigiasutustel koguda päritoluriigi kohta teavet, mis on asjakohane naiste taotluste läbivaatamiseks, nagu naiste olukord seaduse seisukohalt, nende poliitilised, majanduslikud ja sotsiaalsed õigused, riigi kultuurilised ja sotsiaalsed tavad ning tagajärjed nende tavade järgimata jätmise korral, kahjustavate tavade sagedus, teatavaks tehtud naistevastase vägivald mõju ja vormid, naistele kättesaadav kaitse, niisuguse vägivald toimepanijate suhtes kohaldatavad karistused ning naisele pärast niisuguse taotluse esitamist oma päritoluriiki tagasipöördumise korral tekkivad ohud (16. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Intervyuirasht organ na DAB pri MS (naised, kes on perevägivald ohvrid), C-621/21, EU:C:2024:47, punkt 61).
- 62 Neljandaks tuleb täpsustada, et seda, et kolmanda riigi kodanikud on liikmesriigis elamise ajal hakanud end tegelikult määratlema lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest, ei saa pidada asjaoluks, mille taotleja on tekitanud oma otsusega pärast päritoluriigist lahkumist direktiivi 2011/95 artikli 5 lõike 3 tähenduses, ega tegevuseks, mille ainus või peamine eesmärk oli luua vajalikud tingimused rahvusvahelise kaitse taotluse esitamiseks selle direktiivi artikli 4 lõike 3 punkti d tähenduses. Nimelt piisab, kui tõdeda, et kui niisugune enesemääratlemine on õiguslikult piisavalt tõendatud, ei saa seda kuidagi samastada kuritarvituste ja ärakasutamise, mille vastu nende sätetega soovitakse võidelda (vt selle kohta 29. veebruari 2024. aasta kohtuotsus Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (hilisem usku pöördumine), C-222/22, EU:C:2024:192, punktid 32 ja 34).

- 63 Käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida eelkõige seda, kas põhikohtuasja kaebajad tegelikult määratlevad end käesoleva kohtuotsuse punktides 37 ja 44 kirjeldatud soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest lähtuvalt, soovides seda igapäevaelus kogeda, mistõttu see väärtus on lahutamatu osa nende identiteedist, ja kas seetõttu tajub nende päritoluriigis ümbritsev ühiskond neid erinevatena. Asjaolu, et nad saaksid oma päritoluriigis selle enesemääratlemise tõttu tegelikku tagakiusamise ohtu vältida, hoides ennast oma enesemääratlemise väljendamisel tagasi, ei saa siinkohal arvesse võtta (vt selle kohta 7. novembri 2013. aasta kohtuotsus X jt, C-199/12–C-201/12, EU:C:2013:720, punktid 70, 71, 74 ja 75).
- 64 Eeltoodut arvestades tuleb kahele esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d ja lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et päritoluriigi kodanikest naisi, sealhulgas alaealisi, kelle ühine tunnus on see, et nad on liikmesriigis elamise ajal hakanud end tegelikult määratlema lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest, võib päritoluriigis valitsevaid tingimusi arvestades pidada „teatavasse sotsiaalsesse rühma“ kuuluvateks – mis on „tagakiusamise põhjus“, mis võib viia pagulasseisundi tunnustamiseni.

Kolmas ja neljas küsimus

- 65 Kõigepealt tuleb märkida, et kolmanda küsimuse teise osaga soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas harta artikli 24 lõiget 2 tuleb koostoimes harta artikli 51 lõikega 1 tõlgendada nii, et sellega on vastuolus „liikmesriigi õiguspraktika“, mille kohaselt hindab pädev asutus „tavalistel põhjustel“ elamisloa taotlemisel lapse huve, ilma et ta „oleks need eelnevalt konkreetselt kindlaks teinud“.
- 66 Nagu kohtujurist siiski oma ettepaneku punktis 67 märkis, ei nähtu eelotsusetaotlusest ega Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et niisugune „tavalistel põhjustel“ elamisloa taotlus oleks põhikohtuasjas vaidluse all.
- 67 Kuigi liidu õigusega seotud küsimuste asjakohasust eeldatakse, ei õigusta eelotsusetaotluse esitamist mitte nõuandvate arvamuste saamine üldiste või hüpoteetiliste küsimuste kohta, vaid asjaolu, et see on vaidluse tõhusaks lahendamiseks olemuslikult vajalik (14. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus The International Protection Appeals Tribunal jt, C-322/19 ja C-385/19, EU:C:2021:11, punkt 53).
- 68 Järelikult, kuna kolmanda küsimuse teise osa eesmärk on tegelikult saada Euroopa Kohtult nõuandev aramus, on see vastuvõetamatu.
- 69 Kolmanda küsimuse esimese osaga ja neljanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas harta artikli 24 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui pädev riigiasutus teeb alaealise esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse, ilma et ta oleks individuaalsel hindamisel selle alaealise huve konkreetselt kindlaks teinud.
- 70 Selles kontekstis on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud ka küsimus, kas ja vajaduse korral kuidas tuleb arvesse võtta kahju, mis alaealisele on väidetavalt tekkinud tema pikaajalise elamise tõttu liikmesriigis ja tagasipöördumiskohustusest tingitud ebakindluse tõttu.

- 71 Arvestades menetluse suulises etapis toimunud arutelusid, tuleb juba alguses kõrvaldada igasugune kahtlus eelotsuse küsimuste võimaliku vastuvõetamatuses osas põhjusel, et K ja L ei ole enam alaealised direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti k tähenduses. Nimelt nähtub eelotsusetaotlusest, et ajal, mil nad esitasid oma korduval taotlused, mille rahuldamata jätmine on põhikohtuasja ese, st 4. aprillil 2019, olid K ja L alla 18aastased.
- 72 Samas tuleb märkida, et harta artikli 24 – mis on direktiivi 2011/95 põhjenduse 16 kohaselt üks nendest harta artiklitest, mille kohaldamist selle direktiiviga edendatakse – lõikes 2 on sätestatud, et „[k]õikides lastega seotud toimingutes, mida teevad avalik-õiguslikud asutused või eraõiguslikud institutsioonid, tuleb esikohale seada lapse huvid“.
- 73 Harta artikli 24 lõikest 2 ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peaassamblee poolt 20. novembril 1989. aastal vastu võetud lapse õiguste konventsiooni artikli 3 lõikest 1, millele on sõnaselgelt viidatud harta artikli 24 selgitustes, tuleneb, et lisaks sellele, et lapse huve tuleb arvesse võtta lapsi puudutavate taotluste sisulisel hindamisel, peavad lapse huvid mõjutama ka sellele hindamisele eelnevat otsustusprotsessi konkreetsete menetluslike tagatiste kaudu. Nagu ÜRO lapse õiguste komitee märkis, viitab väljend „lapse huvid“ artikli 3 lõike 1 tähenduses nii materiaalõigusele, tõlgenduspõhimõttele kui ka menetlusnormile (vt lapse õiguste komitee üldkommentaari nr 14 (2013), mis käsitleb lapse õigust sellele, et tema huvid seatakse esikohale (artikli 3 lõige 1), CRC/C/GC/14, punkt 6).
- 74 Lisaks on harta artikli 24 lõikes 1 täpsustatud, et lapsed võivad vabalt väljendada oma seisukohti ning neid seisukohti võetakse arvesse lapsega seotud küsimustes vastavalt tema vanusele ja küpsusele.
- 75 Esimesena, nagu nähtub direktiivi 2011/95 põhjendusest 18, peavad liikmesriigid rahvusvahelise kaitse menetluses lapse huvide hindamisel eeskätt võtma nõuetekohaselt arvesse perekonna ühtsuse, lapse heaolu ja sotsiaalse arengu – mis hõlmab ka tema tervist, perekondlikku olukorda ja haridust – ning turvalisuse ja ohutuse kaalutlusi.
- 76 Sellega seoses on direktiivi 2011/95 artikli 4 lõike 3 punktis c ette nähtud, et rahvusvahelise kaitse taotluse individuaalsel läbivaatamisel arvestatakse taotleja vanust, et hinnata, kas tema suhtes toime pandud või võimalikud teod võiksid taotleja isiklikest asjaoludest lähtudes osutada tagakiusamiseks või tekitada suurt kahju. Selles kontekstis on direktiivi artikli 9 lõike 2 punktis f täpsustatud, et niisugune tagakiusamine võib muu hulgas esineda „laste vastu suunatud te[gude]“ kujul.
- 77 Taotleja vanusest lähtuvate tagajärgede hindamine – sealhulgas tema huvide arvestamine, kui tegemist on alaealisega – kuulub üksnes pädeva riigiasutuse pädevusse (vt selle kohta 22. novembri 2012. aasta kohtuotsus M., C-277/11, EU:C:2012:744, punktid 69 ja 70).
- 78 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et kui rahvusvahelise kaitse taotleja on alaealine, peab pädev riigiasutus pärast taotluse individuaalset läbivaatamist tingimata arvesse võtma selle alaealise huve, kui ta hindab tema rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendatust.
- 79 Teisena nähtub direktiivi 2011/95 põhjendusest 18, et liikmesriigid peavad rahvusvahelise kaitse menetluses võtma arvesse alaealise arvamust vastavalt tema vanusele ja küpsusele. Lisaks võivad liikmesriigid direktiivi 2013/32 artikli 14 lõike 1 neljanda lõigu kohaselt määrata riigisiseste õigusaktidega kindlaks juhtumid, mille korral alaealisele antakse võimalus isiklikuks vestluseks. Kui alaealisele on niisugune võimalus antud, on selle direktiivi artikli 15 lõike 3 punktis e ette

nähtud, et liikmesriigid tagavad, et see vestlus viiakse läbi viisil, mis on laste puhul asjakohane. Selles kontekstis peavad liikmesriigid vastavalt nimetatud direktiivi artikli 10 lõike 3 punktile d tagama, et pädevatel riigiasutustel oleks võimalus küsida vajaduse korral ekspertidelt nõu konkreetsetes küsimustes, sealhulgas lastega seotud küsimustes.

- 80 Kuna direktiivis 2011/95 ja direktiivis 2013/32 puuduvad täpsemad sätted, siis on liikmesriigi ülesanne määrata rahvusvahelise kaitse menetluses kindlaks lapse huvide hindamise kord, eelkõige mis hetkel ja millises vormis peab see hindamine toimuma, tingimusel et järgitakse harta artiklit 24 ja käesoleva kohtuotsuse punktides 75–79 nimetatud sätteid.
- 81 Sellega seoses tuleb ühelt poolt täpsustada, et harta artikli 51 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid järgima harta artikli 24 lõiget 2 liidu õiguse kohaldamise korral ja seega ka siis, kui nad vaatavad läbi „korduvat taotlust“ direktiivi 2013/32 artikli 2 punkti q tähenduses. Teiselt poolt tuleb märkida, et kuna selle direktiivi artikli 40 lõikes 2 ei tehta vahet esimesel rahvusvahelise kaitse taotlusel ja korduval taotlusel selles osas, mis puudutab dokumente või tõendeid, näitamaks, et taotlejat saab käsitada rahvusvahelise kaitse saamise kriteeriumidele vastava isikuna direktiivi 2011/95 alusel, peab tema taotluste põhjenduseks esitatud faktide ja asjaolude hindamine mõlemal juhul toimuma direktiivi 2011/95 artikli 4 kohaselt (10. juuni 2021. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (uued dokumendid või tõendid), C-921/19, EU:C:2021:478, punkt 40).
- 82 Mis puudutab küsimust, kas ja vajaduse korral kuidas tuleb arvesse võtta kahju, mis alaealisele on väidetavalt tekkinud tema pikaajalise elamise tõttu liikmesriigis ja tagasipöördumiskohustusest tingitud ebakindluse tõttu, mille võib omistada liikmesriigile, kes vastutab selle alaealise esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest, siis tuleb sarnaselt eelotsusetaotluse esitanud kohtuga märkida, et liikmesriigi pädevate asutuste ülesanne ei ole niisuguse kahju esinemise hindamine menetluses, mille eesmärk on teha kindlaks, kas asjaomane isik põhjendatult kardab oma päritoluriiki tagasipöördumisel tagakiusamist „teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumise“ tõttu direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d tähenduses.
- 83 Pikaajalist viibimist liikmesriigis, eriti kui see langeb kokku ajavahemikuga, mille jooksul kujunes välja alaealise taotleja identiteet, võib selle direktiivi artikli 4 lõike 3 alusel, tõlgendatuna lähtuvalt harta artikli 24 lõikest 2, siiski arvesse võtta rahvusvahelise kaitse taotluse hindamisel, mis põhineb niisugusel tagakiusamise põhjusel nagu „teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumine“ selle direktiivi artikli 10 lõike 1 punkti d tähenduses.
- 84 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kolmanda küsimuse esimesele osale ja neljandale küsimusele vastata, et harta artikli 24 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui pädev riigiasutus teeb alaealise esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse, ilma et ta oleks individuaalsel hindamisel selle alaealise huve konkreetselt kindlaks teinud.

Viies küsimus

- 85 Viienda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas harta artiklit 7 tuleb koostoimes artikli 24 lõikega 2 tõlgendada nii, et sellega on vastuolus „liikmesriigi õiguspraktika“, mis võimaldab võtta „tavalisi põhjuseid“ arvesse esimese rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamisel, kuid mitte „korduva taotluse“ läbivaatamisel direktiivi 2013/32 artikli 2 punkti q tähenduses.

- 86 Käesoleva kohtuotsuse punktides 66–68 esitatud põhjustel ja nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 73 sisuliselt märkis, on viies küsimus vastuvõetamatu, kuna sellel puudub seos põhikohtuasja vaidlusega.

Kohtukulud

- 87 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, artikli 10 lõike 1 punkti d ja lõiget 2**

tuleb tõlgendada nii, et

päritoluriigi kodanikest naisi, sealhulgas alaealisi, kelle ühine tunnus on see, et nad on liikmesriigis elamise ajal hakanud end tegelikult määratlema lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest, võib päritoluriigis valitsevaid tingimusi arvestades pidada „teatavasse sotsiaalsesse rühma“ kuuluvateks – mis on „tagakiusamise põhjus“, mis võib viia pagulasseisundi tunnustamiseni.

- 2. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 24 lõiget 2**

tuleb tõlgendada nii, et

sellega on vastuolus, kui pädev riigiasutus teeb alaealise esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse, ilma et ta oleks individuaalsel hindamisel selle alaealise huve konkreetselt kindlaks teinud.

Allkirjad